Kasteel Weldam

Landgoed Weldam is zeer uitgestrekt. Het omvat 1100 ha bouw- en weiland, 700 ha bosgrond, 65 boerderijen en 20 woningen. Het geheel ligt voor een groot gedeelte in de vroegere marken Kerspel Goor en Stokkum.

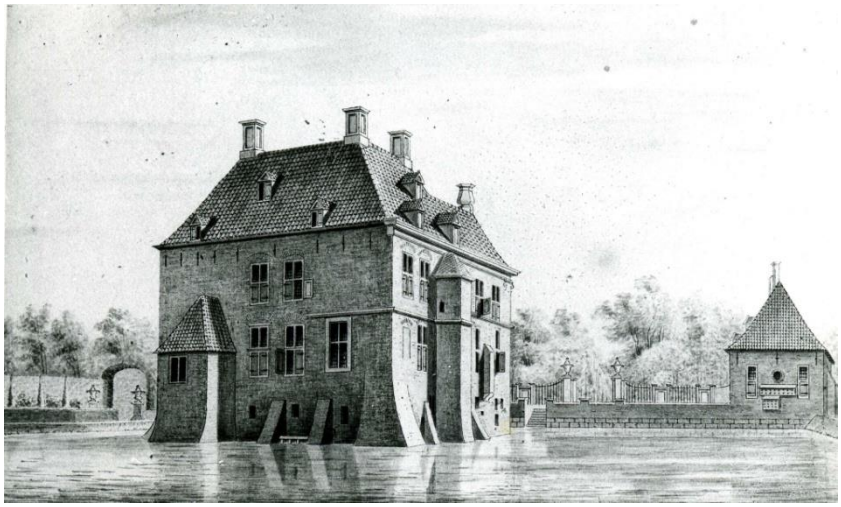

Weldam in 1734

Weldam wordt voor het eerst genoemd in een acte van omstreeks 1380. De familienaam Van Den Weldamme vinden we al eerder namelijk in 1269:

In 1269 ruilde Otto graaf van Bentheim zijn dienstvrouw (partner) tegen een dochter van ridder Johan Dalsche met zijn zwager graaf Otto van Dahl. Deze dienstvrouw Aleid was een dochter van Eilert van den Weldamme.
Daaruit valt op te maken dat Weldam waarschijnlijk vanouds een Bentheims leen was, dat later geruild werd tegen goederen van de Utrechtse bisschop.
In ieder geval was Weldam aan het einde van de 14^{e} eeuw een leen van de bisschop van Utrecht.
In die tijd was het goed door de bisschop beleend aan een Wolter van den Weldamme. Deze Wolter, die kennelijk geld nodig had, gaf in 1389 het goed voor een lening in onderpand aan zijn schoonzoon Willem Splinter, waarschijnlijk afkomstig van de Oldenhof. Wolter bleek niet in staat de lening aan zijn schoonzoon terug te betalen, waardoor in 1392 schuldeiser Willem Splinter de belener werd van Weldam.
Na een aantal erfenis-perikelen werd het goed in 1415 verkocht aan Johan Sticke. Maar ook toen ontstonden er weer strubbelingen over het eigendomsrecht die in 1433 kennelijk waren opgelost, want toen was Johan Sticke de onbetwiste eigenaar van Weldam.

Later zien we dat de oudste kleindochter Jutte Sticke in 1490 met Weldam beleend werd. In 1506 trouwde deze Jutte met Johan III van Twickelo, een zeer belangrijk man in het regionaal bestuur en de bezitter van Twickel. Hierdoor werden de goederen Weldam en Twickel voor het eerst met elkaar verbonden.

In 1531 trouwde Judith, de dochter van Johan en Jutte, met de Groningse edelman Unico Ripperda en werd toen eigenaar van Weldam, waardoor Twickel en Weldam weer van elkaar gescheiden werden. Het huis moet toen een hele tijd hebben leeggestaan, omdat de familie Ripperda op de havezate Boxbergen onder Olst ging wonen.

Unico Ripperda (1647-1709) en zijn vrouw Margaretha Elisabeth Ripperda (1667-1738)

Maurits Carel George Wilhelm Ripperda (1695-1751) en Anna Maria Dorothea van Lintelo (1706-1769)

In 1566 kwam Weldam in bezit van oudste zoon Eggerich Ripperda. Hij speelde een belangrijke rol bij de slag om Goor in 1581, waarna hij voor lange tijd door de Spanjaarden werd gevangen genomen.

Eggerich Ripperda en zijn vrouw Agnes van Ittersum hebben hun bezit verbouwd van een voor die tijd luxe boerenwoning tot een edelmanshuis. Reeds in 1568 had Eggerich het Weldam overgedragen aan zijn broer Johan Ripperda die was getrouwd met Anna van Viermundt. Johan en Anna zijn waarschijnlijk de eerste echte Ripperda-bewoners van Weldam geweest.

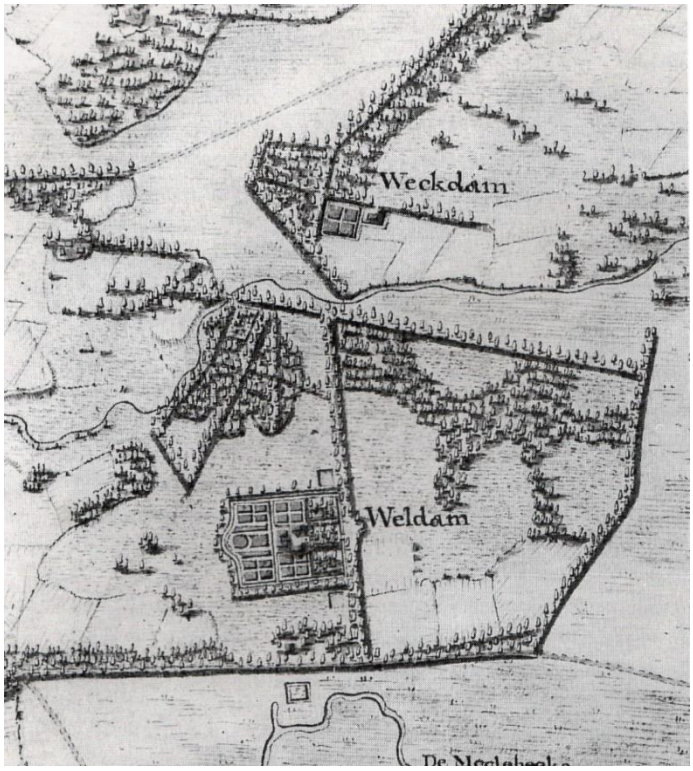

Weldam en Wegdam op de Hottingerkaart van 1783

Tussen 1644 en 1645 werd het huis verbouwd door kleinzoon Johan Ripperda die was getrouwd met Sofia Margaretha van Raesfelt. Aan dit echtpaar is het huidige aanzicht van Weldam te danken.
De zoon van Johan, Unico, overleed kinderloos en had in 1709 in zijn testament bepaald dat zijn neef Maurits Carel Ripperda het Weldam zou erven. Voorts stond er in het testament van Unico, dat er niets geheel of gedeeltelijk ontvreemd mocht worden en moest Weldam steeds volledig van generatie op generatie op de oudste zoon overgaan.
Mocht dit niet mogelijk zijn dan zou Weldam vererven op Unico Willem van Wassenaer.

Adolph Meyer was van 1663 tot 1700 de chirurgijn van Goor. Dit beroep werd in die tijd veelal gecombineerd met barbier of scheerbaas. Hij heeft over die periode een recepten- en rekeningenboek bijgehouden. Dit geeft een bijzonder inkijk in het (gezondheids-)leven van die tijd. Zo bezocht hij ook de bewoners van Weldam: Unico Ripperda werd door een paard in zijn rug getrapt en ook schoot hij eens een drijver tijdens de jacht door zijn voet. In 1697 had

Unico’s echtgenote last van staar. Zijn honorarium werd hem voor de bewezen diensten veelal in natura uitbetaald.

In 1751 overleed de toenmalige eigenaar van Weldam, Maurits Ripperda tot Vorden, kinderloos waardoor volgens het testament van Unico het Weldam geërfd werd door de familie Van Wassenaer tot Twickel. En weer werden dus Twickel en Weldam verenigd, nu voor ruim anderhalve eeuw.

Unico Willem van Wassenaer nam de zorg van Weldam, dat tot 1751 lange tijd had leeggestaan, voortvarend ter hand. Er was nogal wat achterstallig onderhoud en daar Unico Willem van Wassenaer het huis wilde verhuren, moest het in goede staat worden gebracht.

Het werd in 1755 verhuurd aan kolonel G.A. graaf van Henckel die er tot 1790 zou blijven wonen. In dat jaar betrok Arend van Raesvelt tot Elsen, die net benoemd was tot drost van Twente, het huis.

Deze vond vijf jaar kennelijk genoeg want in 1795 kwam het huis weer voor enige tijd leeg te staan.
Pas in 1807 kwamen er weer nieuwe bewoners en huurden Martinus van Scheltinga (1744-1820) en zijn vrouw Catharina Louise Antoinette Anna du Tour van Bellinchave (1760-1818) het pand.

In 1824 werd Gerrit Schimmelpenninck de nieuwe huurder, maar deze verbleef hier zelden.

Vanaf 1832 huurde de generaal-majoor Huibert Gerard baron Nahuys (1782-1858) het huis, die er ging wonen met zijn derde vrouw en zijn gezin. In 1836 vertrok deze echter naar Batavia. Daarna werd het nog verhuurd aan de Goorse textielfabrikant Cornelis Arntzenius, waarop het pand in 1842 wederom leeg kwam te staan.

In datzelfde jaar behoorden Weldam evenals Twickel aan Maria Cornelia gravin van Wassenaer Obdam, die was gehuwd met Jacob Derk Carel baron van Heeckeren. Dit echtpaar bleef kinderloos en nadat Maria Cornelia was overleden hertrouwde Van Heeckeren met Isabella Antoinette barones Sloet van Toutenburg.

Dit echtpaar kreeg drie kinderen o.a. een dochter Maria Cornelia vernoemd naar de eerste vrouw van Van Heeckeren. In 1875 overleed Jacob Derk baron van Heeckeren.

Het jaar 1877 was een belangrijk jaar, want toen huwde Maria Cornelia barones van Heeckeren van Wassenaer met Wilhelm Carel Philip Otto Graaf van Aldenburg Bentinck en Waldeck-Limpurg. Maria Cornelia kreeg Weldam mee en Bentinck bracht de huizen

Middachten en Saidorf in, waardoor een niet onaanzienlijk bezit werd gevormd. Twickel en Weldam werden echter weer van elkaar gescheiden.

In 1897 werd de nabijgelegen havezate Wegdam en enkele bijbehorende boerderijen door Weldam van de familie Meyjes aangekocht met een omvang van 129 ha.

Weldam was in die tijd verhuurd aan baron Van Hardenbroeck van Bergambacht, maar het kwam in 1879 vrij; vervolgens werd het in dat jaar geheel verbouwd en daarna in gebruik genomen door het jonge echtpaar Wilhelm van Aldenburg Bentinck en Maria Cornelia van Heeckeren van Wassenaer, beide overleden in 1912.

In 1916 kwam het landgoed in handen van de jongste zoon Frederik George Unico Willem Bentinck. Deze Bentinck bezat de Duitse nationaliteit maar trad in 1924 toe tot de Nederlandse adel en verkreeg daarmee ook de Nederlandse nationaliteit; in 1942 overleed hij in Velp (Gld). Hij had in zijn testament bepaald dat zijn eigendommen geërfd zouden worden door zijn neef Siegfried Casimir Friederich Graaf zu Castell-Rüdenhausen, een zoon van zijn zuster Mechteld van Aldenburg Bentinck. Echter, deze neef kon uitsluitend erven als hij de Nederlandse nationaliteit aannam. Om de één of andere reden gebeurde dit niet en daardoor

50-jarig huwelijk van de graaf en gravin met de pachters J. Altena en C. van der Veen

Receptie t.g.v. het 50-jarig huwelijk van de graaf en gravin

vererfde het landgoed aan zijn broer en zusters.
Aanspraak op de erfenis maakten in 1945: voor ⅓ W.F.C.H. graaf Bentinck van Middachten (de broer); voor ⅓: gravin zu Solms-Sonnenwalde geboren Bentinck (een zuster woonachtig in het Duitse Niederlaasitz); voor ⅓: de vijf kinderen zu Castell-Rüdenhausen van wijlen zijn zuster. Eén van deze vijf, Unico, was op 20 september 1944 in Rusland omgekomen maar hij liet een zoon Hesso na in Wurzburg.

De erfenis omvatte 62 verpachte boerenplaatsen in Twente met een oppervlakte van 853 ha en ca 200 ha los land, alsmede 19 verpachte boerenplaatsen in Noord-Holland (oppervlakte 549 ha) en bijna 38 ha verpacht los land zonder opstal.
De zusters bezaten de Duitse nationaliteit en waren bovendien gehuwd met Duitse mannen.

Door het overheidsbesluit “Vijandelijk Vermogen” verviel het landgoed na de Tweede Wereldoorlog aan de Nederlandse Staat. Het Nederlands Beheersinstituut (NBI) werd belast met het vermogensbeheer van de zogenoemde vijandelijke en landverraderlijke vermogens.

Isabella Antoinette Marie Clementine gravin Bentinck, gehuwd met Wilhelm Theodor Friedrich graaf zu Solms-Sonnenwalde, had echter ontheffing weten te krijgen voor de confisqueerde eigendommen, omdat zij en haar echtgenoot bewezen anti nazi-gezint waren tijdens oorlog. In 1949 werd daardoor de positie van de Bentinck's herzien.

Het landgoed ging daarom in 1951 over op haar en haar broer William Frederik Charles Henry graaf van Aldenburg Bentinck; de Noord-Hollandse bezittingen vielen daarbij toe aan de Nederlandse Staat.

Na de oorlog had het landgoed eerst nog een andere bestemming. Dit vond z'n oorzaak in de confisquering door de Nederlandse Staat. Het kasteel werd toen tijdelijk gebruikt voor de verpleging van oorlogsslachtoffers en als verblijfplaats van gerepatrieerden uit voormalig Nederlands Indië. In 1948 werd het huis door het Nederlandse Beheers Instituut verhuurd aan de kunstverzamelaar Dirk Hannema, oud-directeur van museum Boymans van Beuningen. Hij vertrok in 1958 naar Het Nijenhuis bij Heino.

In 1956 verkreeg Isabella Antoinette Marie Clementine gravin Bentinck de volledige beschikking over Weldam en betrok de familie zu Solms-Sonnenwalde 2 jaar later het huis. Zij woonden daarvoor een 7-tal jaren op de rentmeesterswoning aan het begin van de Weldammerlaan. Hun zoon Alfred Otto Friedrich graaf zu Solms-Sonnenwalde is de huidige eigenaar van het landgoed.

De Duitse bezittingen werden door de communistische DDR in beslag genomen. Het grote kasteel Sonnenwalde, het geboortehuis van graaf Alfred, brandde in 1947 af. De familie zu Solms verbleef toen in Engeland.

De val van de Muur (Die Wende) in 1989 maakten de ouders van graaf Alfred niet meer mee. Vanaf die tijd kon hij weer naar zijn jeugdomgeving reizen. Veel van de oudere bewoners, waarvan verscheidene nog voor de familie hadden gewerkt, herkenden hem. Via de regionale krant stelde hij de bewoners gerust dat ze hun grond niet weer terug hoefden te geven. Alleen wat de DDR-staat had ingepikt kreeg de familie terug. In 1996 verwierf hij Schloss Wurschen, zo'n honderd kilometer van Sonnewalde. Het totale Duitse bezit is weer uitgegroeid tot 3000 hectare, voornamelijk bosgebied.

Graaf Alfred huwde in 1992 met de Duitse arts Christine Hüsmert. Het echtpaar kreeg drie dochters: Charlotte (1993), Caroline (1994) en Isabelle (1996).

De familie zu Solms stelt zich ten doel het landgoed in de huidige staat aan de volgende generatie door te geven.

Huis en tuinen

Na de dood van Jacob Derk van Heeckeren van Wassenaer in 1875 werd er een boedelinventaris opgemaakt, waarin het huis beschreven werd.

Weldam bevatte toen een onderhuis, een vestibule, een overloop en een balkonkamer. De rechtervleugel bezat een theekamer en de mevrouw-kamer. Tussen beide vleugels was de zaal gelegen; de linkervleugel had een kamer en een slaapkamer. Dan was er nog de trap naar de tweede verdieping, waar zich in de linkervleugel twee bovenkamers bevonden en de zogenaamde koperkamer; in de rechtervleugel was een kinderkamer en een kinderslaapkamer, terwijl er op de derde verdieping ook nog een slaapkamer was en over het hele huis liep een zolder.

Eind 19 eeuw aanleg vijver achter het kasteel; begin 20e eeuw werd er ook geschaatst en op de achtergrond vaag zichtbaar erve Modders

Zoals reeds eerder beschreven, verkreeg in 1877 Maria Cornelia van Heeckeren bij haar huwelijk met Willem Carel Philip Otto Graaf Bentinck und Waldeck-Limpurg het Weldam. Het omgrachte kasteel heeft zijn huidige vorm vooral te danken aan een grote verbouwing in de jaren 1644-1645, toen het zestiende-eeuwse rechthoekige gebouw werd voorzien van een classistische voorgevel en twee vooruitspringende gevels. Eind van de zeventiende eeuw werden de beide bouwhuizen gebouwd, het geheel werd in 1695 omsloten door twee hekstijlen met daarop de wapens van verschillende families. Het meest in het oog springende wapen - een geharnaste ridder te paard, zwaaiend met een zwaard - is van de familie Ripperda, de toenmalige bewoners van Weldam.

Bij hun komst in 1879 werden het huis en de tuinen geheel verbouwd en opgeknapt. Dit gebeurde op een zeer voortvarende manier; de Bentincks luidden een nieuwe tijd in. Maar het jonge echtpaar wilde meer ruimte in het huis en in 1897 werd de zware vierkante toren gebouwd; in 1899 volgde de achtkantige ranke toren. Beide torens bevinden zich aan de noordzijde van het kasteel.

Om het huis Weldam liggen thans, evenals in Twickel en Middachten, de best bewaarde tuinen die in de late 19e eeuw zijn ontstaan.

De Franse stijltuinen die toen opnieuw in de mode waren, werden aangelegd met daarom heen een groot park waartoe ook de weilanden en de bossen volgens de Engelse landschapsstijl met prachtige gestoffeerde doorkijken werden benut.

Begin 60-jaren: een zware ijzeren haard werd via de bevroren gracht uit het kasteel gehaald

In eerste instantie werden de plannen voor de tuin gemaakt door C.E.A. Petzold, maar in 1886 gaf het echtpaar Bentinck de Parijse tuinarchitect Edouard André de opdracht om een tuin te ontwerpen in de historische trant van einde 17e eeuw. Onder leiding van de Nederlandse tuinarchitect Hugo Poortman, die in dienst was van André, werd dit project gerealiseerd. Waarschijnlijk heeft André gebruik gemaakt van Petzold die al heel wat voorbereidend werk had verricht.

In 1878 had Petzold het ruwe werk reeds voor een deel laten uitvoeren. Dit is op te maken uit het kasboek van rentmeester Bitter van Twickel waar toen ook de administratie van Weldam werd bijgehouden. Gewag werd gemaakt dat er in 1878: "*7868 mandagen, alles met schop en*

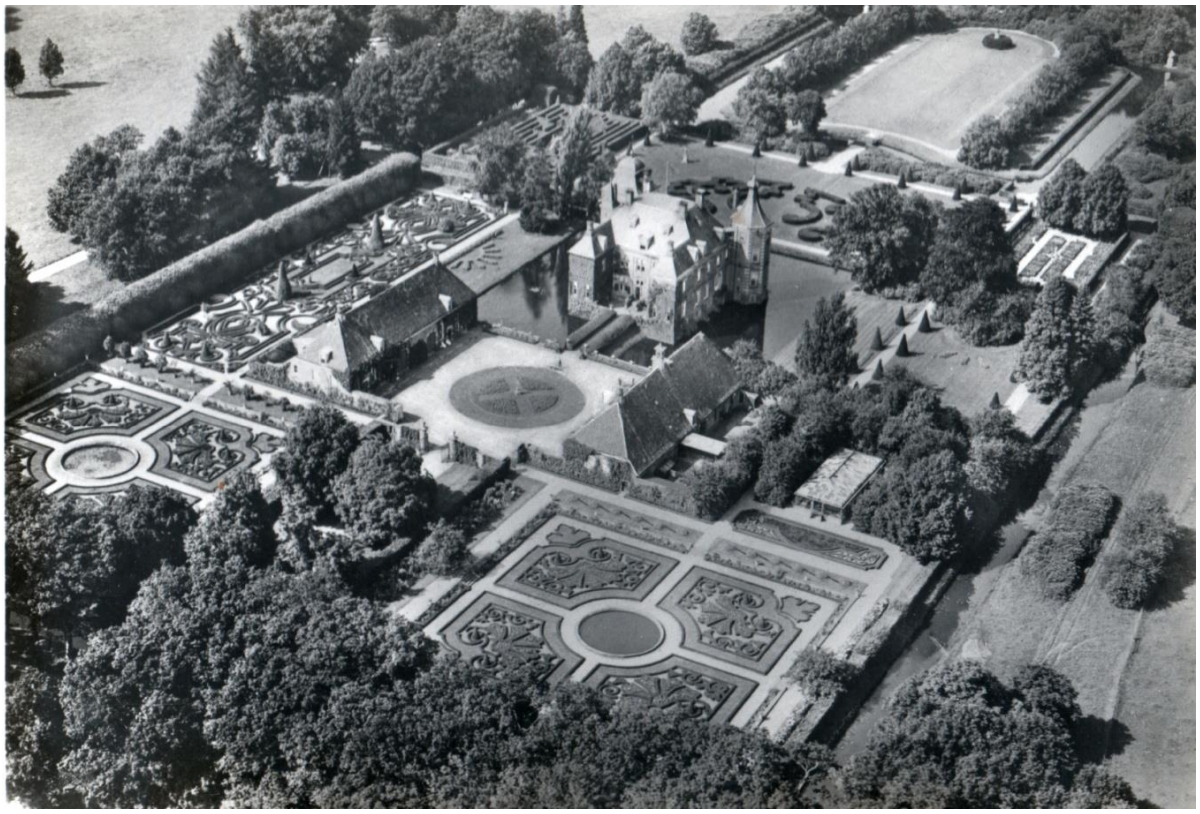

spa, á 70 cent per dag", gewerkt was aan de tuinen op Weldam.

In 1885 was er een definitief ontwerp van André en werden er bomen en planten gekocht o.a. 1100 thuja's voor de doolhof; deze zou echter in 1999 opnieuw worden ingeplant.

De uitvoering was door André inmiddels in handen gegeven van Hugo Poortman die voortvarend te werk ging en daarbij ook zijn eigen inzichten gebruikte. Poortman liet het nodige uit Frankrijk komen, zoals een houten brug en graszaad; bentheimersteen werd over de grens uit Gildehaus gehaald en dit werd o.a. gebruikt voor de vijver, de trappen aan de voorkant van het huis en voetstukken van vazen.

Zo kreeg de aanleg van de huidige geometrische tuinen vanaf die tijd zijn uiterlijk zoals we het nu kennen.

Geheel symmetrisch is het zuidelijk deel aan de voorzijde van de tuin. Links en rechts van de door jonge kastanjes omgeven oprijlaan liggen de twee verdiepte parterres met hun sierlijke buxusvormen. Deze parterres zijn na 1945 sterk vereenvoudigd. In de westelijke parterre staan sinaasappelboompjes in houten kuipen langs één kant van het hoger gelegen wandelpad, dat naar de loofgang voert. Deze oranjeboompjes worden van oktober tot midden mei vorstvrij bewaard in de oranjerie, welke in de moestuin aan de overkant van de laan staat. Weinig ruimten werken zo inspirerend als de 145 meter lange berceau van geschoren beuk die zo is gesitueerd, dat gedurende de morgen zijlicht valt door de hoge smalle poorten die in de zijwand zijn geknipt. Aan begin en einde van de berceau staan wapenstenen met het ankerkruis van Bentinck en het jaartal 1709, afkomstig van het huis Diepenheim, stamhuis

van de familie Bentinck. Het ijzeren staketsel, waar eens de beuken overheen werden geleid is in 1887 gemaakt door de Gebr. Stork & Co. te Hengelo.

Rechts van de loofgang bevindt zich de parterre de broderie. Deze Franse tuin met buxuslofwerken komt vooral tot zijn recht voor een beschouwer op een hoog gezichtspunt. Hierna komt men bij de doolhof. In 1999 is deze doolhof opnieuw ingeplant aan de hand van het oorspronkelijke ontwerp. De doolhofwanden bestaan uit thujaheggen. Midden in de doolhof verheft zich de houten uitkijktoren, waarvan men een mooi uitzicht heeft over de gehele tuinaanleg. Van hieruit heeft men ook een fraai uitzicht op het kasteel met de vierkante en achthoekige toren, die in 1898 en 1899 aan het huis zijn toegevoegd. Na de doolhof komt men op het pad omgeven door zorgvuldig gesnoeide taxuskegels, verdiept liggende gazons en taxuslofwerken. Zoals bij de Franse tuin ook het geval was, komen deze lofwerken vooral tot hun recht, wanneer men ze bekijkt vanuit het kasteel. Na de rozentuin komt men in het minder formele gedeelte van de tuin met sierheesters, bolgewassen e.d. In het gazon tegen de gracht, staat in buxus de naam MARY, naar de voornaam van de eerder genoemde gravin Bentinck.

Inmiddels een traditie (sinds 1988) op Weldam: Markelose ossehoornblazers in Adventtijd

Het is wel duidelijk, dat voor het onderhoud van het landgoed met zijn tuinen heel wat komt kijken; ook clubs van tuinliefhebbers en groeperingen op het gebied van flora en fauna hebben veel belangstelling, omdat op Weldam een aantal zeldzame vogels en planten voor komen.

In 1962 werd Weldam nogmaals gerestaureerd. De kosten van deze restauratie, het herstel van het leien dak en de gevel, het weer aanbrengen van de oude roedeverdeling in de ramen aan de voorkant en verschillende herstelwerken aan de twee bouwhuizen en de tuinhekken, werden geraamd op f 125.896. Het rijk gaf hierop, op verzoek van de eigenaresse gravin zu Solms, een subsidie van 40% groot f 50.358. De gemeente Markelo droeg in deze f 1500 bij en de gedeputeerde Staten van Overijssel verleende een subsidie van 20% van de rijkssubsidie groot f 10.072.

Weldam werd en wordt in de huidige staat beschouwd als monument van geschiedenis en kunst.
Het huis is het typische voorbeeld van een edelmanshuis uit de 17e eeuw, dat dientengevolge een prachtig monument is, dat ten alle tijden beschermd en bewaard dient te blijven.

16-12-1892
Woensdag en donderdag hield graaf Bentinck hier eene grote drijfjacht. Den eersten dag werden er met 7 geweren 65 hazen, 2 konijnen en 3 patrijzen geschoten en den tweeden dag met 9 geweren 67 hazen, 2 konijnen en 11 patrijzen
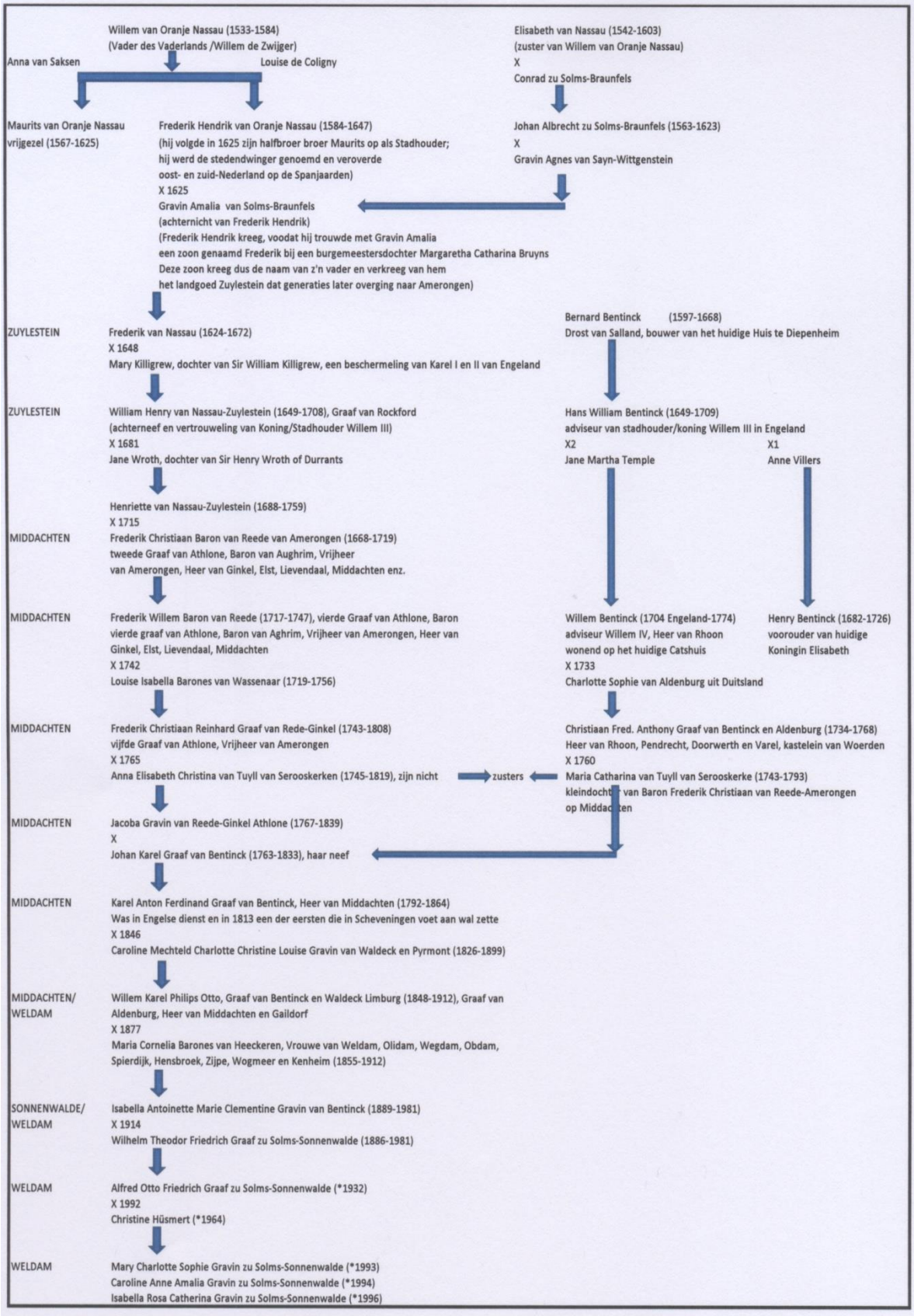
Alfred Graaf zu Solms-Sonnenwalde en z'n relatie met het Huis Oranje-Nassau